

## Yayıncının Açıklaması

*Miras*, millîdir. Müellifi, şimdiye kadar Türk kâirleri için meçhul kalmış kuvvetli bir romancımızdır. Arkadaşımız Memduh Bey'in bu romanını kâirlerimize ehemmiyetle tavsiyeye lüzum görüyoruz; çünkü her yerde olduğu gibi, bizde [de] romanları ekseriyetle müellifinin ismi okutur. *Miras*, bizde henüz hiçbir numunesi görülmemiş bir romandır. İçinde memleketin gözlerden ve hâfızalardan büsbütün silinmekte olan eski hayatı, bilhassa canlı tablolar halinde tesbit edilmiştir. Bilatereddüt iddia edebiliriz ki, son yarım asırlık nesil içinde Türk edebiyatında İstanbul hayatının en ince hususiyetlerini tarihe edebî vesikalarla tesbit edebilecek bu kadar kuvvetli bir roman yazılmamıştır. Aynı zamanda gazetemin mesleğine muvafık bir tarzda içtimâî bir tetkik ihtiva eden bu eser hem çok meraklı, hem de faidelidir...

*Meslek* gazetesinin ilk sayısında (15 Aralık 1924) “Mustafa Memduh” imzasıyla tefrika edilen *Miras* böyle tanıtılmıştı. Ne var ki bu değerli romanın tefrikası, ömrü dokuz ay süren gazetenin kapanmasıyla (Eylül 1925) yarım kalmıştı.

Esendal'ın, süreli yayınlarda çıkmış öykü ve romanlarının üstünde sonradan çalıştığını, dilini değiştirip düzeltmenin ötesinde, bazılarını yeniden yazdığını biliyoruz. *Miras*'ı da sonraki yıllarda tamamladığını öne sürenler oldu. Ancak söz konusu “tam nüsha” bugüne kadar ortaya çıkmadı. *Meslek* gazetesindeki tefrikaysa ancak 1988'de Bilgi Yayınevi tarafından kitap halinde basıldı.

*Miras*'ın elinizdeki baskısı yeni bir çevriyazı. *Meslek* gazetesindeki eski harfli tefrikayı Selim Sertoğlu günümüz harflerine aktardı ve gazetede hatalı yazımları dipnotlarda gösterdi. Esendal'ın yazarlığının ilk dönem (1908-1920) verimlerinden olan, dolayısıyla dil ve anlatım bakımından Halit Ziya kuşağının etkisi görülen romanın bu basımında sadeleştirmeye gidilmediği gibi sözlük de yapılmadı. Günümüzün meraklı ve iyi okurunun elinde eski sözlerin, terkip ve terimlerin kaynağına kolayca erişebileceği araçlar olduğu için bunları lügatlerdeki biçimiyle yazmayı yeterli gördük.

Yapı Kredi Yayınları



**Miras**

## میراث

میری مصطفیٰ مسروح

۱

تشرین اول سانی، هنوز اوقاتی آلاسه قارا کلفدی. سادات اوقاتی میری شوق یک کله قلدیرمده کی نومه ساری برنج قازولاسنده، قاریسی قالمه خانه اوپور کی قاریشیک، قورقون رۇیا کورمیک اوپامدی. هنوز برده لردن ساجکله ایک اییلیری کیهمیور وفوتونوڭ اوستلنده یاقان کیجه قادیل اولمە ی دایا پارچا کولکلره یوغیوردی.

سوقدن یوکل قهراری هییورده قیایک باغچان ییکیری کیوردی، برآز سوزا اوسوروب کورومک کین بر یوینک آقاپ سسلی، سیز سادده هکس ایدیرک اوزانلا شدی، یاغور اولوگناچنه منظره سله لره ری ری ارکاشندن ایک دالەتک دوشیکی منطوبیوردی.

شوق یک دوشدی، تکرار اوپودی، و تکرار رۇیا کورمک باشلادی، یوده رۇیاسنده: اون یی کون اول، طمره ده اولن برادری شوق یک کیوریوردی، ارکاشنده یزمره ده بر ایلده سوقاق قاپسین چاپیوردی، شوق یک قورقوروز کندی کورمکده قورقوروز آچن ایستهیوردی. شوق یک شایسه قاتیک چانراغی چورمکده اهرار ایدهیوردی. فیما فسله لره شوق چانراغی سسی شوک ایدنده هکس ایشکده شوق یک قورقوروز، قهراری اوپور یورک، یوقاری سوادده فوشیور دناپامه منی بیلیدی. فقط رۇیا سانیک بر فاسله ویر کی اولدی. شوق یک یته اوچویوردی، قاری لوجا برسی یاش یاش اولمه قاپسی اوزیور، قاری لوجا اوپاندیر، باجینک سسی دینارلدن رشیار سولویوردی، فقط قسبه ده ییک آکلشیلیهیوردی. قالمه خام قازولادایندی، قاری آجیدی، اوزمان آکلدیر:

سرایل خام آخراک کی کوشمش، سار حاکک آخریسی وارمش چوچورک شمشک قوی سورویورلش. قالمه خام، کازک افرط ساجری طوبایوب آخراک کی کورمک کیدرک شوق یک تکرار دوشدی، ونه اوپود ایستدی، وه قاری پورتنده که قادی سافا لکده کوری؛ دینه دوشولدی، سوزا سرایل حاکک سادرا لشیله و قی فوشولرته آکلایوب، سته لره اوله کجکی کوز اولوگنه کتیرد، یورکدر برمت اولی منقول ایدندی، اوچامادی، قارونکک قالمیسی دوشولدی. قیری برسته اول قوچایه ورمشدی، اولی عام اول دی، اول سکر پاشلره کینج برچوچودی، کین سته قادی استایوبه فرانسر مکتندده اولور کین یاشنک عسالی، اولی تمسایل کره هییرا شدی، عامم استایوبه کین کره سیرا اوخیریوردی، یجیکسر، اخلاسر برچوچه یکرزمش، تامل اولسه بر اینش یولور آکاسی کیندیر دییه دوشولدی، وودوشوچه یوسوبون اولقوس چاپیمشدی، پاتاق قالدی.

وقت هنوز ایرکیدی، داما صاج یک اولندی، قاین برسیس یوتن علق، یوتن استایوب اولوندی، هیر ایسلای، آخایرک دالرقین سوز دایلیور، فوشو شوکک ایسلای سیاه قاپلار کی کورویور، برآز اوزانده یوشولر آخایر یاش برودماله سیلییور، داما سوزا برودمان قاین برده کی هریشی اوئیویوردی.

شوق یک یالنده یوز سارویسیه سوزا یجیرسینک اولکده ملوردی، باجینک طوبرقاری ایسلای، کوس قایل، طاوروزک اتی یوشدی، آخایرک آرمسندن کورون فوشو نولرله یاقدی، هیچ سس صدا یوق، هریر اولقوده کی کورویویوردی، سرایل حاکک نومه هیچ بر تلاش ازی کورویور، بر قانلورون شیتمسی یجیرمک کنارنده چوروک قایلده یجیرلرک اوزمده آمیش طوبیوردی،

قالمه خام سوقاق اوستنده هر کون اولورودلری اولمیه ایشدی، کرکوشده قیرمزی یایر مناکک باشنده یای صاج فودلری ییشیریوردی.

— یای یوقام یانین برده ایدی؟

یای قاتمش، دیکشمن قلم آکلیماش، یجیر قالدروب قانبروب دیکشمن ایستمش، اولرده یاقورون شیشمش، یای قادیار اواراشیمده آچماتمش، یکجیک سوزلرک هیچ آکلشیلمسندن شکایت ایدیریوردی.

یوده یای اسک ازالیلرشد، قول جنیلم، اولی دمی یولی کید کییلرشدن برته ویرمشلری، دوت

یئ سنه اولنک باشامدی، سوزا یوآدم اولدی. ییوده یاییه بر شو بیراقدیدی، برآز دول قالدن سوزا فوتو فوشو دالات ایندیر یای ی صابنده برهله چلنک مۇت ویرمشلری مۇتده اچن دوت یئ سنه قادیار باشادی اوده اولدی، یوندده برقیری قالدی.

یای اوشن سوزا اراق قوچایم وارمادی، قیری یوچودی ایک سنه اول اولی قوچایه ویردی، شسیدی ایک طوری واردی، دامادمن منجودی، هپ بر آرادده اولورویورلدی.

یای کایر کورنجه شوق یکده، اولوروز، کورنجه کیدر، قوی چشمه یی علقه ساجله یالینک کیدر خلاسه هتله لجه اندی زاده لشد عاقلرده طولاشیر قالدیدی.

اولمک قساری یک سیق، طیاریمده هوا سیکله قبال اولمیش ایچون اوله لوشدی، قالمه خام کندی کاندته لوجیشیری:

— لایا باشکده یاقله یئ دیدی، سوزا دینارده شاقشیلک سبیلان ییکره سله لره:

— چوچورک سطر طاسلری حاضرلادک؛ دیه سورودی اوانک سؤانه یای جواب وردی:

— یئ ائشامدن حاضرلاد؛ دیدی لئ دولایه یراقدم، شسیدی کیدر طاقدم.

ییکر، قالمه حاکک آخراک کی، یوتن یسله قیز کی وچودی طوی، طولون، ییاکری، باجیلری قاین افری سنی، صاجاری غایت اوزون، کوزلی کوزل بر قیردی ونجه یازی آککک آتته آله یی وت یوتن دوشمیه ایکله ییر، سس لوشولردن حق تا کوشه باشندمک سلاجیدن طوبیوردی.

قالمه خام تکرار سسلندی:

— ییکر دمی مایدی شسیدی اولی یزافده چوچورلری قلدیر، سوزا یته کچ قالمقار...

قیز دیناردن جواب وردی:

— خام داما ایرک دیدی، والنده یورک بر یاپیوارا اکلری شنده، یانلری چایلق اولمه قاپسده قادر کرمک علاره اندیدی: — سیز یو صیاح ایرک قالمکیر، داما سوسه ییله کلدی، سوزا تکرار سوزلی دوکوب مالمی ییقینه باشلادی.

شوق یک سسبه، رطوبته ونما یاییه طاورولری آچنه کیبمش.

آرق چلنک صیاح یولیلری، صاجیلری کییویوردی، اصاف طاقی ارمایان ییکمپور، خیزل خیزل یوریک کوب کییویوردی، برچوینی قای قازولاشیور، سودیایر کییویوردی.

قاری یای قالدیرمده علقک معروف طویل سیاه کونک اوپوریدی.

— تروایک ایلک صاری آرایایی کیدی، موایلرک قاپسی اولکده مافسده ملوردی، اشافدن کلمک آراق ییکمه باشلادی، قارشوده سیدنطاه کیدن سوادندن، کلاهل سیاه ساریل، زنیطای اختیار سارماق یرداهی یوریشی چیلندی، آتاش طوشری کینکک باشلادی، یو آدام علقده معروفدی یو، ونیله ییکمشور خوارلاردن ایئین، زکیبمش، یوکن طیلی براختیار، قالمه خام نظریه تعیق ایندی، قالمه خام ایک چوچن آکاسی اولسنه ونما کلا کینج قیزی طراوی یوسوبون غیب ایغش دکلدی، چوچورلرک یک یاقوی یوسوبون برده اوپوریدی، اختیارلاق یو نازه خامی دوشومیریز بخرون ایدردی، ویریه زمانلرله فوجای خنده یک فنا دوشومیور، یک صمحتزایلیوردی، شوق یک اته دوشن لسته لاید کورویویوردی، قالمه خام یک کوزل خس ایدیریورک ایک قلدنده کندیسی ایچون بر هیجان، یو یوله طانی طوبو یوقدی.

براج سته وازک آره لشد دایغینقلر اولیور، بریری آکلیمیلورلر واکتایر هیچ ایچن کورلره دایغین طوبیور لردی، اوت بر زماندیریز شوق یک قاریشک سوزلری اولک طولاری قکرلری بکشییوردی، قالمه حاکک هر کرکندده برعادیک، بر باجیان کیویوردی، قاری لوجا لایردی آدمش اولتلردی ایسا جلرله آچن شو اینلری فوشو ییلورلردی.

شوق یک حاکک سوزلری منقل وکچاله ییلوریدی، خایلوک قاریسی علقیز منقلیز بر قادی دلدی، ولجاسی چوق کوزل کمال ایدیلییوردی.

اولک هر حاکک برمشته خنده قکرلری، سوزلری، باکشی دوشومیلری و صیتلری یک کوزل اوکرش یولویوردی، یوکیستلرک یورک برسی ده پارا شتللری ایدی.

شوق یک پارا ایلرله یوتی خیس طاورایور، یک یاقوی حدت ایدیر، وازومس سوزل صرما ییلوریدی.

قاری اولک صاعلری کورمکه دما زاده منیرایور، وکندی یای سندن قان اولی، ترویل جل ایطیله جک شیلری ده یواسنه وکله ییوردی، فقط یوتن اولوق قلمه کییستلرک یورما عاقللری یوتن قاری صایندن کیبکندده فکرنن کین شیلردن دکلدی، انکیسده یوله بر شوه هتاج ایدیر، وحلیت سولط یانک لارسه شوق یک خسیردی، یو قادن کوزل، جاب بر قادی یی، کیم کورسه اولی کوزل وسولط ییلیوردی، قویاسیله آره لشد یوکیه بریاش یزیده واردی، شوق یک اندلی هیچه آز اولتایان عل لاده ارآکلردن بری ایدی، وقالمه خام یولری یک کوزل نذر اینلری اولک کیندنن زاده طاورولره مشول اولدین کورمکه اضافی صالایهیوردی، ایسته صیاح ییله، سسبه، رطوبته ونما اول شه طاورولرله ایدی.

— ییکر، یاقیکه سیز، قهوس ییشدی، اوزایی ویرم یولسه ایجری کلمکس؛ دیسه قالمه خام ییکره سسلدی، ویکرک یایله قاپسین یی سوزلری تکرار ایندیک طولرله، شوق یک کله صیاح ویرمکی یایلی ییلوریدی، شسیدی چوچورلش خاما دیه ییکر جوابیوردی، ویراج دلیه سوزا شوق یک کلدی، برآز ایصلانمیش اچن اهرت ویرمیلرک کوشیه اولورودی، و تکرار ائشاک یانیندن جت اولدی، شوق یک هیچ مایلمشیدی، سوزا چوچورک کین سسندن اویاد فوشولرته یوتن اولیر، هله کویوک بکیندن زاده کویوکرک اولومدن قورقوروز، سارنجه آکلییوردی.

ییکر شاقشیل ییشیدی، ملیس سیرک سوسیکلدی، شوق یک قاه چالیندین طوبوچه برد، اقام رۇیاسنده برادرش کورویکی خاقلارلدی، رۇیا اولک اوزمده، شوق برآز بر اراققدی، داما برشتان حن ایدر کی ایدی.

جادهن اودون یوکل ییکر کییوریدی، سوزا قارشو سوادندن ایتلا، چیلیم یوسف شاه طوشر کییلر، شوق یک نظریه تعیق ایشدی، افسک دیکلرته ایدیردین ایچون کورنیک بری قاپسوریدی، اوتایلر غیب اولمیه، تکرار زوایی، یووک قاروشن دوشونکک باشلادی، رۇیا کیتلر ایزدن کورویویوردی، وکری زارندن یوریه، قورمک سوزا اولمسه، سوزا یزیرنه وریات یووک والیمسه انتلا ایدندی، سلطان سارمده یووک قوچ کورنیکلرکته کینک اولمیه، یوکن اولرزه او یاینده قوچلر قالمش، سسدادر عل یاشا قوفا... شسیدی هلقده سلحدار یاش علقس دییورلردی.

یووک آکاسی یوسلمدار عل یاشنک کین، دقتدار خلیل اقدیشک قی ایئین، یک یوچولق طارقی اینده اولک شالخره قی، داغشای قوروب سدل اولمه ک کوشمده اولورودین، دیرسکی زیزنه دایوب یوچن ایمه کی، باشنده فنی، دوکه یوسکولی، داما اوسته صیاح عامم ایل، دالان اوبال دلامه منی طارقییوردی، کندیسی لوقی نذر، بر خامدی، نومه هر کس اودن قورویویوردی، قویاسندن، یایسندن قان یوتن تروت، خایر، حاسمل، چننکلر، دکایر هنه وارسه یوخاک اوزمده ایدی، کایس قاپیور حایلرله نازه آکشیجین قاپیور اصرار ویرد، یووک مارش، یوتن اولک اینلری کندیسی اداوه ایدر، افزارسه یاقیر، وقرقالمه هر کس اوق حدلند برمکدن قورقارلدی.

لوانده دل دمه اسندن بر اوشاق واردی، شوق یک اولی یک کوزل طارقییوردی، اولنک فای کرشینت کیدر باروان کشری آیلردی، سلافده دکتیدن باروانلاردن داما بر طاق آلمرده وارلدی، قرشا دیشان کیلرله یوتن قوفاک یوچولری طوبایوب سراجنله باشنده کورک کورون برصاصی، مصفی ائدی واردی، یوکییدی؟ معدن لوانده یاقب قالدوریدی؟ شوق یک اوی، ییلییوردی، سوزا خالاری طارقییوردی، شسیدی اوغر اولقلردی، چوچولری طورولری استایوبک بر کوشمته داغیشلر ویربرلری اوتوتتلردی.

شوق یک چوچولق طارقی ایچینده برده ساط خام یاشییوردی، یوقان لوانه کلدیک یوچو یووک هر کس سوتیندی، کیجه یووک حاکک اولمسه سده طولاییلردی، حق، غلازلر، قیزلر کایرلر، سندن آتایقیده اولوروز، یجنه شمدالره برر ایشکر داما علاه لاقور، حاطل خاما ماسال سولیردی، یوله کیچلرله مسافر اولسون اولسون عین ییقلایر، یوزلر، لایلرلر آتیر، قورو ییعه دما سیکیندی.

— ماییدی وار —

Teşrinievvel sabahı. Henüz ortalık alacakaranlıktı.

Sadaret evrak mümeyyizi Şefik Bey Yüksekaldırım'daki evinde, sarı pirinç karyolasında karısı Faika Hanım'la uyurken karışık korkulu rüya görerek uyandı. Henüz perdelerden sabahın ilk ışıkları giremiyor ve konsolun üstünde yanan gece kandili odayı parça parça gölgelere boğuyordu.

Sokaktan yüklü küfeleri gıcırdayarak iki bahçevan beygiri geçiyordu. Biraz sonra öksürüp tükürerek geçen bir yolcunun ayak sesleri, sessiz caddede aksederek uzaklaştı. Yağmur oluğunun içine muntazam fasılalarla birbiri arkasından iki damlanın düştüğü duyuluyordu.

Şefik Bey döndü, tekrar uyudu. Ve tekrar rüya görmeye başladı. Bu defa rüyasında on beş gün evvel taşrada ölen biraderi Şevki Bey'i görüyordu. Arkasında pejmürde bir elbise, sokak kapısını çalıyordu. Şefik Bey korkuyor, kendini göstermek ve kapıyı da açmak istemiyordu. Şevki Bey'se kapının çingırağını çevirmekte ısrar ediyordu. Kısa fasılalarla şiddetli çingırak sesi evin içinde aksettikçe Şefik Bey korkarak, tüyleri ürpererek, yukarı sofada koşuyor ve ne yapacağını bilmiyordu. Fakat rüya sanki bir fasıla verir gibi oldu. Şefik Bey yine uyuyordu.

Birisi yavaş yavaş oda kapısını vuruyor. Karı koca uyandılar. Bacının sesi dışarıdan bir şeyler söylüyordu. Fakat ne söylediği anlaşılamıyordu. Faika Hanım karyoladan indi, kapıyı açtı. O zaman anladılar:

Saraylı Hanım ahretliğini göndermiş, misafir hanımın ağrısı varmış, çocukların ebesinin evini soruyorlarmış.

Faika Hanım nazik elleriyle saçlarını toplayıp ahretliği görmeye giderken Şefik Bey tekrar döndü, yine uyumak istedi ve "Karnı burnunda gebe kadın misafirlikte gezer mi?" diye düşündü. Sonra Saraylı Hanım'ın mutat nezaketiyle vakayı komşularına anlatıp senelerce övüneceğini göz önüne getirdi ve bu fikirler bir müddet onu meşgul etti. Uyuyamadı.

Kardeşinin ailesini düşündü. Kızını bir sene evvel kocaya vermişti. Oğlu Asım on yedi on sekiz yaşlarında genç bir çocuktur. Geçen seneye kadar İstanbul'da Fransız mektebinde okurken babasının hastalığı onu tahsilini terke mecbur etmişti. Asım İstanbul'dayken ara sıra uğruyordu. Beceriksiz, ahlaksız bir çocuğa benzemez. Nasıl olsa bir iş bulur, anasını geçindirir diye düşündü. Ve bu düşünce bütünü uykusunu kaçırmıştı. Yataktan kalktı.

Vakit henüz erkendi. Daha sabah yeni olmuştu. Kalın bir sis bütün mahalleyi, bütün İstanbul'u örtmüştü. Her yer ıslak, ağaçların dallarından sular damlıyor, komşu evlerin ıslak siyah kaplamaları görünüyor; biraz uzakta bu evler, ağaçlar beyaz bir dumanla siliniyor, daha sonra bu duman kalın bir perde gibi her şeyi örtüyordu.

Şefik Bey elinde yüz havlusuyla sofa penceresinin önünde durdu. Bahçenin toprakları ıslak, kümes kapalı, tavukların teli boştu. Ağaçların arasında görünen komşu evlerine baktı, hiç ses seda yok. Her yer uykuda gibi görünüyordu. Saraylı Hanım'ın evinde hiçbir telaş eseri görünmüyor. Bir kantaron şişesi pencerenin kenarında, çürük kaplama tahtalarının üzerinde asılmış duruyordu.

Faika Hanım sokak üstünde her gün oturdukları odaya inmişti. Bir köşede, kırmızı bakır mangalın başında, bacı sabah kahvelerini pişiriyordu.

— Bacı, bu akşam yangın neredeydi?

Bacı kalkmış, dinlemiş fakat anlayamamış; pencereyi kaldırıp kaldırıp dinlemek istemiş, onlar da yağmurdan şişmiş; bacı ne kadar uğraştıysa da açamamış. Bekçinin sözlerinin hiç anlaşılmamasından şikâyet ediyordu.

Peyvende Bacı, eski azatlılardandır, kul cinsidir. Onu demiryolu geçit bekçilerinden birine vermişlerdi. Dört beş sene onunla yaşamıştı. Sonra bu adam öldü. Peyvende Bacı'ya bir ev bırakmıştı. Biraz dul kaldıktan sonra konu komşu delalet ettiler, bacıyı Samatya'da bir mahalle camiinin müezzine vermişlerdi; müezzin de ancak dört beş sene kadar yaşadı, o da öldü. Bundan da bir kızı kaldı.

Bacı, ondan sonra artık kocaya varmadı. Kızını büyüttü, iki sene evvel onu kocaya verdi. Şimdi iki torunu vardı. Damadından memnundu. Hep bir arada oturuyorlardı.

Bacı gelir, günlerce Şefik Bey'de oturur; Göztepe'ye gider, Kuruçeşme'ye Atiye Hanım'ın yalısına gider; hulasa haftalarca efendizadelerinde, hanımlarında dolaşır kalırdı.

Odanın kafesleri pek sık, dışarıda da hava sisti, kapalı olduğu için oda loştı. Faika Hanım, kendi kendine konuşur gibi,

— Lamba yaksan da yakılacak, dedi. Sonra, dışarıda taşlığı silmeye başlayan Peyker'e seslenerek,

— Çocukların sefertaslarını hazırladın mı? diye sordu ve onun sualine bacı cevap verdi:

— Ben akşamdan hazırladım, dedi, teldolaba bıraktım, şimdi gider takarım.

Peyker, Kalfa Hanım'ın ahretliği. Bütün besleme kızlar gibi vücudu toplu, dolgun, bilekleri, bacakları kalın, etleri sıkı, saçları gayet uzun, gözleri güzel bir kızdı ve tahta bezini ayağının altına aldığı vakit bütün döşemeyi inildetir, sesi komşulardan, hatta ta köşe başındaki hallaçtan duyulurdu.

Faika Hanım tekrar seslendi:

— Peyker, dedi, haydi şimdi onu bırak da çocukları kaldır. Sonra yine geç kalacağız.

Kız dışarıdan cevap verdi:

— Hanım daha erken, dedi ve elinde büyük bir paçavra, etekleri belinde, ayakları çıplak, oda kapısına kadar gelerek ilave etti: Siz bu sabah erken kalktınız. Daha sütçü bile gelmedi. Sonra tekrar suları döküp taşlığı yıkamaya başladı.

Şefik Bey sise, rutubete rağmen bahçeye, tavuklarını açmaya gitmişti.

Artık caddenin sabah yolcuları, satıcıları geçiyorlardı. Esnaf takımı tramvayları beklemiyorlar, hızlı hızlı yürüyerek geçip gidiyorlardı. Bir çöpçü kapı kapı dolaşüyor, sütçüler geçiyorlardı.

Karşı yaya kaldırımında mahallenin maruf topal siyah köpeği uyuyordu.

Tramvayın ilk sarı arabası geçti. Mevahiblerin kapısı önünde makasta durdu, aşağıdan gelecek arabayı beklemeye başladı. Karşıda Seyitnizam'a giden sokaktan külahlı, siyah sarıklı, zembilli, ihtiyar, sarsak bir Rûfai dervişi çıktı. Aşağı doğru gitmeye başladı. Bu adam mahallede maruftu. Bu, vaktiyle pek meşhur hovardalarındanmış. Zenginmiş. Bugün alil bir ihtiyar. Faika Hanım, nazarıyla takip etti. Faika Hanım, iki çocuk anası olmasına rağmen hâlâ genç kızlık taravetini büsbütün kaybetmiş değildi. Çocuklarının pek çabuk büyüdüklerine hayret ediyordu. İhtiyarlamak, bu taze hanımı düşündürür, mahzun ederdi. Böyle zamanlarda kocası hakkında

pek fena düşünüyor, pek merhametsiz oluyordu. Şefik Bey, eline düşen nimete lakayıt görünüyordu. Faika Hanım, pek güzel hissediyordu ki, onun kalbinde kendisi için bir heyecan, bir böyle tatlı duygu yoktu.

Birkaç sene var ki, aralarında dargınlıklar oluyor, birbirini anlayamıyorlar ve ekseriya bir hiç için günlerle dargın duruyorlardı. Evet, bir zamandan beridir, Şefik Bey, karısının sözlerini, onun tavırlarını, fikirlerini beğenmiyordu. Faika Hanım'ın her hareketinde bir adilik, bir bayağılık görüyordu. Karı koca lakırdı edemez olmuşlardı; kısa cümlelerle ancak ev işlerini konuşabiliyorlardı. Şefik Bey, hanımının sözlerini mantıklı ve hakîmane bulmuyordu. Halbuki karısı akılsız ve mantıksız bir kadın değildi ve kocasını çok güzel tahlil edebiliyordu. Onun herhangi bir mesele hakkında fikirlerini, sözlerini, yanlış düşüncelerini, vaziyetlerini pek güzel öğrenmiş bulunuyordu.

Bu geçimsizliklerinin büyük bir sebebi de para meseleleriydi. Şefik Bey, para işlerinde çok hasis davranıyor, pek çabuk hiddet ediyor ve lüzumsuz sözler sarf ediyordu.

Kadın, onun bu hallerini gördükçe daha ziyade muğber oluyor ve kendi babasından kalan ufak servetiyle halledilebilecek şeyleri de kocasına yükletiyordu. Fakat bütün bu ufak tefek şeyleri de geçimsizliklere rağmen, ailelerini bozmak, evlerini dağıtmak ikisinin de fikrinden geçen şeylerden değildi. İkisi de böyle bir eve muhtaçtılar ve hakikat söylenilmek lazımsa, Şefik Bey haksızdı; bu kadın güzel, cazip bir kadındı. Kim görse onu güzel ve sevimli buluyordu. Kocasıyla aralarında büyükçe bir yaş farkı da vardı. Şefik Bey, emsali hiç de az olmayan alelade erkeklerden biriydi. Faika Hanım, bunları pek güzel takdir ederken onun kendisinden ziyade tavuklarıyla meşgul olduğunu gördükçe infialini saklayamıyordu.

İşte bu sabah bile, sise, rutubete rağmen o yine tavuklarındaydı.

— Peyker! Bak beye sor, kahvesi pişti. Oraya mı verelim, yoksa içeri gelecek mi, diye Faika Hanım, Peyker'e seslendi. Peyker'in, bahçe kapısından aynı sözleri tekrar ettiği duyuldu. Şefik Bey'in ne cevap verdiği işitilmiyordu.

— Şimdi geliyormuş, hanım, diye Peyker cevap verdi. Birkaç dakika sonra Şefik Bey geldi. Biraz ıslanmıştı; ancak ehemmiyet vermeyerek köşeye oturdu. Ve tekrar akşamki yangından bahsolundu.

Şefik Bey hiç duymamıştı, sonra çocukların bekçi sesinden uyanıp korkmadıklarına memnun oldular. Hele küçük, bekçiden ziyade köpeklerin ulumalarından korkuyor, saatlerce ağlıyordu.

Peyker taşılığı bitirmişti, mutfağı silerken sütçü geldi. Şefik Bey kapı çalındığını duyunca, birden, akşam rüyasında biraderini gördüğünü hatırladı. Rüya onun üzerinde nahoş bir tesir bırakmıştı. Adeta bir şeamet hissederek gibiydi.

Caddeden odun yüklü beygirler geçiyordu. Sonra karşı sokaktan iki taze hanım çıktı, Yusufpaşa'ya doğru gittiler. Şefik Bey, nazarıyla bunları takip etti. Kafesin deliklerine uydurmak için gözünün birini kapiyordu. O hanımlar kaybolunca tekrar rüyasını, büyük kardeşini düşünmeye başladı. Rüyanın tesirinden kurtulamıyordu. Ve fikri biraderinden hemşirelerine, sonra validesine, sonra teyzelerine ve nihayet büyük validesine intikal etti. Sultanselim'deki büyük konak gözünün önüne geldi. Bugün o konağın yerinde büyük bir mahalle vardı. Artık İstanbul'da o tarzda, o yapıda konaklar kalmamıştı. Silahtar Ali Paşa Konağı... Şimdi mahalleye de Silahtar Paşa Mahallesi diyorlardı.

Büyük anası, bu Silahtar Ali Paşa'nın gelini, Defterdar Halil Efendi'nin kızıymış. Pek çocukluk hatıratı içinde onun şal hırkasını, bağdaş kurup setli odanın köşesinde oturduğunu, dirseğini dizine dayayıp çubuk içtiğini, başında fesini, dökme püskülünü, daha üstüne her sabah ihtimamla bağlanan oyalı dildadesini hatırlıyordu. Kendisi ufak tefek bir hanımdı. Evde herkes ondan korkuyorlardı. Kocasından, babasından kalan bütün servet, hanlar, hamamlar, çiftlikler, dükkânlar, her ne varsa bu hanımın üzerindeydi. Kâhyasını çağırıp hesaplarına bakar, aşçısını çağırıp emirler verir ve bütün mallarını, bütün konağın işlerini kendisi idare eder. Kızarsa bağırır ve konakta herkes onu hiddetlendirmekten korkardı.

Konakta Deli Mehmet isminde bir uşak vardı. Şefik Bey onu pek güzel hatırlıyordu, onunla Fatih şekercisine gider, bardak şekeri alırlardı. Selamlıkta aşçıdan, uşaklardan maada birtakım adamlar da vardı. Faraza, ramazan gecelerinde bütün konağın çocuklarını toplayıp Saraçhanebaşı'na Karagöz'e götüren bir Saatçi Mustafa Efendi vardı. Bu kimdi? Neden konakta yatıp kalkıyordu? Şefik Bey onu bilmiyordu. Sonra, halalarını hatırlıyordu. Şimdi onlar ölmüşlerdi; çocukları, torunları, İstanbul'un birer köşesine dağılmışlar ve birbirlerini unutmuşlardı.